

DEN ØKONOMISKE ENHED

Af kontorchef *P. P. Sveistrup*

Når man har levet længe nok til, at ens erindring om samfundsforhold går tilbage til tiden før den første verdenskrig, bliver man af og til overvældet af, hvad man har været med til. Der er sket så uhyre meget, noget er, som det vel altid har været så længe, der har været mennesker, opmuntrende, andet er skuffende.

Dette vil naturligt føre til, at den, der bliver ældre, søger at ordne sine indtryk for at se, om der ikke skulle være et eller andet, som man kan være glad ved at kunne give videre til den yngre generation.

Det, der måske mest karakteriserer udviklingen, er, at alt er blevet så ens. For et halvt århundrede siden syntes jeg at komme ind i en helt anden verden, blot ved at komme over grænsen til Sverige eller Tyskland; nu har jeg i hvert fald indtrykket af, at det er de samme problemer, der beskæftiger sindene, enten man beskæftiger sig med forholdene i Grønland eller i Afrika. Formerne kan være noget forskellige, men det er alligevel ensartetheden, der føles ganske særlig.

Hvad er det da, der er sket i det sidste halve århundrede, som har fremkaldt en sådan voksende ensartethed og for mange mennesker desværre dermed følgende kedsommelighed. For mig at se har det sidste halve århundrede været præget af, at den europæiske måde at leve på har fået en ganske anden dominans end nogensinde tidligere. Det er i meget stort omfang de samme ting, man ser i biografen, de samme melodier, man hører i radioen, og sådan kunne man fortsætte med det ene kulturområde efter det andet. Man kan vurdere denne udvikling på forskellige måder, men selve udviklingen kan man ikke benægte.

Derfor kan det være så spændende at forsøge at samle de sidste 50 års erfaringer i en udviklingslinie og forsøge at tænke sig til, hvorledes forholdene vil blive en menneskealder eller et halvt århundrede frem i tiden. Der er adskillige af os ældre, der ikke synes, at den kommende tids „fagre nye verden“ vil blive så fager at komme til at leve i for dem, der nu er unge.

Alt dette er tanker, som så mange af den lidt ældre generation gør sig, og det er også meget vanskeligt at grave dybere ned for at søge at komme til klarhed over, om der ikke er noget i den kommende udvikling, der kan påvirkes i en retning, man kan være glad ved.

Jeg sad engang i sommer og hørte melodier, der blev udsendt i den grønlandske radio, gammelt og nyt imellem hinanden. Det gav noget at tænke over, og det ejendommelige er, at hvis man havde siddet i Leopoldville eller et andet sted i den store verden, ville man nok have fået nogenlunde de samme indtryk og gjort sig nogenlunde de samme tanker. Det virker ejendommeligt.

Kan man nu ikke ganske kort sammenfatte, hvad det er, der er karakteristisk for denne europæiske dominans i retning af at gøre alle mennesker over hele verden ensartede? Jeg har tænkt meget over det og er kommet til det resultat, at udviklingen har ført os i retning af, at der i vor tid lægges en ganske overordentlig vægt på det enkelte individs selvstændighed. Den, der kommer fra urskoven til Leopoldville, den, der kommer fra prærien til New York, og sådan kunne man fortsætte, får en uendelighed af bånd, som han måske ikke engang vidste eksisterede, klippet over og skal nu klare sig selv og tror som regel i første omgang, at han bliver friere og lykkeligere derved. Men jeg tror, man i de allerfleste tilfælde vil kunne sige kun i første omgang. Der er noget bevidst eller ubevidst, der tabes, og som man rundt om i verden først kommer til at savne, når det er borte.

Denne europæisk prægede individualisering har som bekendt haft sine meget store fordele. Mennesker har i vort århundrede i langt, langt højere grad end tidligere kastet sig over den tekniske udvikling og dennes tempo har vist en stadig stigende tendens. Der kommer stadig noget nyt frem, som gør livet lettere at leve for os allesammen. Dette gælder i det store, hvor det mest imponerende er rumfarten, og det ganske almindelige daglige liv. Tænk, hvor meget lettere husmoderens daglige arbejde nu er i sammenligning med tidligere. Dette gælder i Grønland, men det gælder i det store og hele på samme måde alle andre steder i verden, kun at den tekniske udvikling nogle steder er længere fremme end andre. Tendensen er den samme alle steder, og tendensen peger videre og videre.

Denne tendens er over alt af europæisk oprindelse, og det erkendes fra alle sider, at denne udvikling gør livet behageligere at leve for os allesammen – i hvert fald med hensyn til vort daglige arbejde, og det ville være naturligt, om de mange ikke europæiske mennesker sagde tak for, hvad der på denne måde blev givet dem.

Men det gør de bare ikke. Tværtimod breder surheden sig. Det kender vi fra de europæiske lande, og det kender vi måske endnu bedre fra De forenede Stater i Amerika. Og er der surhed mellem mennesker i Europas velstående lande, så er bitterheden og utilfredsheden endnu større i de såkaldte udviklingslande. Det er vist en nogenlunde almindelig regel, at de lande, der yder udviklingslandene den største hjælp, også møder den største utilfredshed. Man hører i denne forbindelse så tit fra europæisk side, at der bliver talt om den sorte utaknemlighed. Der kan måske være noget om det, men er det alligevel ikke en overfladisk betragtning? Er

alt det, man har kunnet bringe fra europæisk side til alle udviklingslandene nu også nok, eller er der noget, der mangler.

For mig at se er der noget forkert i forholdet mellem de europæiske lande og udviklingslandene. Dette hidrører fra, at det er min opfattelse, at de forskellige folk, som lever her på jorden, hver for sig har noget at give hinanden, som kan gøre livet lettere og rigere at leve. Vi bliver ikke ubetinget lykkeligere ved altid at fremhæve vort eget og ved ikke at ville se og forstå, hvad de andre har at give i det store almenmenneskelige fællesskab. Det, der har værdi, er ikke den ensidige given og modtagen, det er vekselvirkningen, der giver den menneskelige rigdom. Og der er det ejendommelige ved den stedfindende udvikling, at den europæiske dominans ikke er blevet ringere ved, at så mange af udviklingslandene er blevet politisk selvstændige. Jeg tror ikke, at uviljen mod europæerne derved er blevet mindre, og det kunne i den internationale vekselvirkning se ud, som den politiske udvikling bliver præget af stedse større spændinger.

Det er jo en mærkelig udvikling, vi er inde i, og den er ikke i særlig grad præget af, hvad man kunne kalde europæisk fornuftmæssighed. Jeg har gennem en meget lang årrække arbejdet med disse spørgsmål, ikke mindst gennem det internationale samarbejde i De forenede Nationer, og er efterhånden kommet til den opfattelse, at det er muligt, at det europæiske menneske med en international dominans i nogen grad overvurderer sig selv. Man savner internationalt ikke blot et enkelt, men en hel mængde mennesker af f. eks. Knud Rasmussens type.

Sådanne findes også, ikke mindst i områder, hvor udviklingen har været præget af engelsk mentalitet (og herved forstår jeg ikke de tanker, der har præget det britiske udenrigsministerium, men mere, hvad man efter dansk tankegang ville kalde den folkelige mentalitet i England), og den, der har drøftet sådanne spørgsmål med englænderne, vil også selv være tilbøjelig til at søge at trænge til bunds i, hvad det er, der skal til for at føre udviklingen ind i en bedre retning, og hvad det er, det europæiske menneske har brug for at lære af de mange andre folk og fremmede racer.

Det forekommer mig, at det, der tiltrænges som påvirkning udefra, er en voksende forståelse af, at det enkelte menneske nu alligevel ikke er et så helt selvstændigt og frit individ, som vi har troet gennem den første halvdel af det tyvende århundrede. Vi er i høj grad bundet af utallige bånd til hinanden. På dette sted er det vel naturligt at udtrykke sig således, at man i nogen grad har overset, at der var menneskelige værdier at hente på den beskedne grønlandske boplads.

Men vil man udtrykke sig mere i almindelighed, kan man måske sige, at medens Europa har lært de andre værdien ved at være frigjort, kan de andre folk lære os værdien af at være bundet til hinanden, enten der nu bliver tale om en boplads fællesskab eller en landsdels fællesskab, eller et fællesskab i endnu større områder. Den

enkelte vil blive lykkeligere ved, at det går også hans nabo godt, og en sådan tankegang kan få vidtrækkende samfundsmæssige konsekvenser.

Vil man nu søge at konkretisere, hvad der har været omtalt i det foregående, må det være, at udviklingen i den forløbne del af århundredet har været præget af en meget stærk fremhævelse af individet, og at denne tanke er af overvejende europæisk oprindelse, men i fremtiden har europæeren brug for at lære af de ikke europæiske folk, at de enheder, som samfundet bygger på, ikke er individer, men familier, og at den kommende tids samfundspolitik må være præget af, at familierne styrkes og udvikles. På denne måde får mennesker en voksende forståelse af, at det på den ene side er værdifuldt at være et frit og uafhængigt individ, men at det måske er endnu mere værdifuldt at være bundet af fællesskabet først og fremmest i familien, men dernæst bundet i mange forskellige betydningsfulde livsforhold.

Der er meget, der i udviklingen i Grønland kan give en begrundelse for en vis ængstelse, men samtidig med denne ængstelse er der også opmuntrende elementer, som består i en større forståelse af vekselvirkningen mellem den individuelle selvstændighed og en ligeså betydningsfuld bundethed af et fællesskab mellem mennesker, og at denne bundethed i høj grad kommer til at hvile på familien.

Den økonomiske politik ikke alene i Grønland, men også andetsteds, vil derfor efter min mening komme til at lægge vægt på, at den økonomiske enhed, der skal bygges på, ikke så meget er individet som familien. Det lyder måske mærkeligt for mange mennesker, men derfor kan det jo godt være rigtigt.